

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska

w sprawie z odwołania K. M. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. o podleganie ubezpieczeniu społecznemu, na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18 lipca 2019 r., na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 17 maja 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża ubezpieczonej kosztami postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

K. M. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w R. z dnia 1 sierpnia 2016 r. w przedmiocie ustalenia, że nie podlega obowiązkowi ubezpieczeń społecznych oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od dnia 1 lipca 2015 r. Sąd pierwszej instancji uwzględnił jej odwołanie po ustaleniu, że rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej pod firmą „P..”. Wynajmowała lokal do września 2015 r., a od dnia 3 sierpnia 2015 r. przebywała w urlopie macierzyńskim. Po urodzeniu dziecka kontynuowała działalność w swoim mieszkaniu lub w domach klientów własnym sprzętem do wykonywania usług kosmetycznych. W lipcu osiągnęła przychód w kwocie 2.590 zł, a w sierpniu – 762,80 zł. Z tytułu prowadzenia tej działalności dokonała zgłoszenia do

ubezpieczeń społecznych i opłaciła składkę za lipiec 2015 r. od podstawy wymiaru w kwocie 9.897,50 zł, za sierpień 2015 r. od kwoty 33,87 zł, a od września 2015 r. do czerwca 2016 r. deklarowała podstawę wymiaru składki równą zeru.

Wyrokiem z dnia 17 maja 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...), III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 5 czerwca 2017 r. i zmienił ten wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie K. M. , nie obciążając jej kosztami postępowania. Sąd drugiej instancji, po uzupełnieniu postępowania dowodowego i ponownej ocenie zebranych dowodów, doszedł do odmiennych ustaleń, a w konsekwencji do uznania za uzasadnione zarzutów apelacji organu rentowego w zakresie naruszenia prawa materialnego. W ocenie Sądu drugiej instancji, ubezpieczona nie rozpoczęła w dniu 1 lipca 2015 r. i nie prowadziła działalności gospodarczej, a zgłoszenie się przez nią do ubezpieczeń społecznych z tego tytułu było bezpodstawne. Nawet jeżeli złożyła wniosek o wpis do ewidencji, nabyła kasę fiskalną oraz przedmioty do wykonywania manicure oraz wykonała jednostkowe czynności, to nie wykazała wykonywania zorganizowanej działalności zarobkowej we własnym imieniu i w sposób ciągły. Nie podejmowała tych czynności w celu rzeczywistego prowadzenia działalności gospodarczej, a tylko w celu jej udokumentowania. Przyznała, że zadeklarowała najwyższą dopuszczalną podstawę wymiaru składek „licząc na wysoki zasiłek macierzyński, co wpłynęłoby na rozwój przez nią działalności”.

Skarga kasacyjna ubezpieczonej została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 477¹⁴ § 1 i art. 477^{14a} § 1 w związku z art. 2 § 3 k.p.c., z zarzutem, że Sąd Apelacyjny w oczywisty sposób przekroczył zakres swojej kognicji, orzekając w przedmiocie stanu faktycznego powstałego już po wydaniu decyzji, zamiast przekazać sprawę organowi rentowemu do ponownego rozpatrzenia. Skarżąca zarzuciła również naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5) oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) przez ustalenie, że nie podlega ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu chorobowemu, mimo wypełnienia przesłanek podlegania tym ubezpieczeniom.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdziła, że jest ona oczywiście uzasadniona, gdyż naruszenie przepisów

postępowania, na które wskazano w opisie podstaw skargi, spełnia przesłanki naruszenia kwalifikowanego oczywistego i widocznego *prima facie* (tak np. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14; z dnia 18 września 2012 r., II CSK 179/12; z dnia 8 marca 2012 r., III SK 36/11; z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09; z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07; z dnia 20 czerwca 2007 r., II CSK 184/07; z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03 oraz z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, Biul. Sądu Najwyższego 2003 nr 5, s. 8).

Podniosła, że zakres kognicji sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczają ramy decyzji organu rentowego – także czasowe – i sąd w takich sprawach nie może rozstrzygać o prawie do świadczenia z poszerzeniem ustaleń i okoliczności nieanalizowanych przez organ rentowy, które powstały już po wydaniu decyzji albo po zakończeniu postępowania pierwszoinstancyjnego. Zdaniem skarżącej jest to obraza zasady dwuinstancyjności postępowania oraz niedopuszczalności drogi sądowej, „godząca w podstawowe zasady postępowania cywilnego oraz w fundamenty demokratycznego państwa prawnego”.

Organ rentowy wniósł o wydanie orzeczenia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od K. M. na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli bez wątpliwości nastąpiły podnoszone w niej uchybienia lub gdy jest pewne, że miały one wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo też podniesione zarzuty oczywiście uzasadniają wniesioną skargę. Skarżąca trafnie to oceniła, jednak pominęła, że Sąd drugiej

instancji nie mógł skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 477^{14a} § 1 k.p.c., gdyż tak oznaczony przepis nie istnieje. Mógł skorzystać z instytucji opisanej w art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. i skorzystał z niej, oddalając odwołanie. Nie naruszył przy tym w żaden sposób art. 2 § 3 k.p.c., rozpoznając sprawę cywilną nieprzekazaną przez przepisy szczególne do właściwości innych organów, skoro stosownie do art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.) odwołanie od decyzji Zakładu przysługuje do właściwego sądu według zasad określonych w przepisach kodeksu postępowania cywilnego.

Pogląd o zobowiązaniu sądu ubezpieczeń społecznych do „orzekania według stanu na dzień wydania decyzji” został przez skarżącą powołany niewłaściwie i niezgodnie z jego racją. Przede wszystkim został on pierwotnie wypowiedziany na gruncie sporu o rentę z tytułu niezdolności do pracy, w którym badanie legalności decyzji i orzekanie o niej możliwe jest tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji, gdyż w tych sprawach postępowanie dowodowe przed sądem jest tylko postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, Monitor Prawa Pracy 2005 nr 7, s. 19 oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, niepubl.). Sąd może zmienić tego rodzaju decyzję i orzec co do istoty sprawy tylko w razie stwierdzenia, że organ rentowy, wydając ją, uchybił prawu formalnemu lub materialnemu, i jedynie w takim zakresie przysługują mu kompetencje względem orzeczenia organu rentowego. Nie może tego organu zastępować i zmienić decyzji wskutek ustalenia spełnienia warunków nabycia prawa do renty według stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy. W pozostałych sporach rozpoznawanych przez sądy ubezpieczeń społecznych postępowanie ma charakter odwoławczy, z możliwością zgłoszenia nowych faktów i dowodów, niebędących dotychczas przedmiotem postępowania administracyjnego, które mogą stanowić podstawę orzeczenia sądowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 1981 r., I PR 64/81, OSNCP 1982 nr 1, poz. 19). W tym sensie dochodzi do zmiany charakteru postępowania rentowego z administracyjno-sądowego na wyłącznie sądowy.

Postępowanie dowodowe przed sądem rozpoznającym sprawę z zakresu ubezpieczeń społecznych regulowane jest przepisami kodeksu postępowania cywilnego zawierającymi odstępstwa od ogólnych zasad postępowania dowodowego, z uwzględnieniem dążenia do pełnego wyświetlenia podłoża sprawy oraz wszechstronnego rozważenia wszystkich kwestii spornych. Nie są w tym zakresie wyłączone wątpliwości, które mogą być usunięte za pomocą wszelkich środków dowodowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2000 r., II UKN 446/99, OSNAPiUS 2001 nr 18, poz. 562; z dnia 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 439, OSP 2002 nr 2, poz. 26 z glosa aprobowaną Teresy Bińczyckiej-Majewskiej; z dnia 8 grudnia 1998 r., II UKN 357/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 112 oraz niepublikowane uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 i z dnia 21 września 1984 r., III UZP 48/84). Nie jest wyłączone stosowanie w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 316 § 1 k.p.c., co oznacza, że wydając wyrok, sąd nie tylko może ale i powinien uwzględnić okoliczności powstałe przed zamknięciem rozprawy (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 81; z dnia 7 lutego 2002 r., II UKN 13/01, OSNP 2003 nr 22, poz. 549 oraz z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293 oraz z dnia 13 stycznia 2009 r., II UK 148/08, OSNP 2010 nr 15-16, poz. 192).

W tych okolicznościach, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań jest jasne, że podstawa kasacyjna nie uzasadnia uwzględnienia skargi, a uzasadnienie wniosku ubezpieczonej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie daje podstaw do jej oceny jako oczywiście uzasadnionej.

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), o kosztach postępowania orzekając na podstawie art. 102 k.p.c.